

Skatterapport – sammanfattning

Efter flera decennier av ökande skatter har skattenivån i Norden nu sjunkit betydligt sedan år 2000. Breda sänkningar av skatten på arbete har minskat de offentliga intäkterna i en takt som på längre sikt kommer att vara svår att förena med ökande utgifter för välfärd för en åldrande befolkning. Det övriga skatteunderlaget har hittills visat sig vara robust, men återkommande rapporter om multinationella företag och finansiella verksamheter som betalar lite eller ingenting i skatt har ökat uppmärksamheten på fördelningen av skattebördan. Denna rapport tar upp de viktigaste utmaningarna och ändringarna i de nordiska skattemodellerna under de senaste 10–15 åren och ställer frågan om hur dessa modeller kan förnyas fram till 2030.

Det viktigaste målet med skattepolitiken är att finansiera offentlig verksamhet. De nordiska skattesystemen har historiskt även använts för att uppnå en rad andra politiska målsättningar, som omfördelning, makroekonomisk stabilitet och industripolitiska, bostadspolitiska och regionalpolitiska mål. Genom en serie skattereformer i Norden runt 1990 flyttades emellertid fokus i riktning mot att utforma skattepolitiken på ett sätt som bidrog till en effektiv fördelning av de ekonomiska resurserna. Gemensamt för reformerna var en sänkning av skattesatserna kombinerat med en utvidgning av skatteunderlaget genom inskränkningar i avdragsreglerna.

Sedan 2000 har uppmärksamheten flyttats från skattereformer till skattesänkningar. De senaste 10–15 åren har det genomförts betydande lättnader i beskattningen på arbete i Norden, särskilt genom utvidgningar av jobbvadrag och grundavdrag för arbetstagarna. Dessa ändringar har drivits av en ambition att öka incitamenten till arbete – och i synnerhet att uppmuntra människor med låga inkomster till att delta i arbetslivet snarare än att ta emot socialbidrag. Lättnaderna i beskattningen på arbete har fördelats jämnt över höga och låga inkomster. Mellan år 2000 och 2010 sjönk den genomsnittliga skattesatsen på arbete i Norden utom Island med i genomsnitt 5 % över alla inkomstnivåer. Det har gjorts en rad mindre ändringar i andra beskattningsformer, såsom moms, bolagsbeskattning, fastighetsskatt och gröna skatter under de senaste 10–15 åren, men det är svårt att se någon tydlig gemensam nordisk trend på dessa områden.

Om vi riktar blicken fram mot 2030 står de nordiska skattemodellerna inför både inre utmaningar, som har att göra med att skattesystemet måste bära bördan av en rad tunga och emellanåt oförenliga politiska mål, och en yttre press på företags- och kapitalbeskattningen från en allt mer internationell ekonomi. Hur kan skattemodellerna förnyas så att de kan klara dessa utmaningar? Hur kan välfärdsstatens möjlighet till finansiering skyddas samtidigt som man underlättar för arbete, välbild och en rättvis fördelning? Rapporten visar tre möjliga vägar att gå: (1) en skatteväxling från arbete till *boende*, antingen genom sänkta ränteavdrag eller införande av en skatt på boende med ett rejält grundavdrag, (2) en utvidgning av *momsen* så att den omfattar alla former av varor och tjänster och (3) en betydande ökning av *gröna skatter*.

